

KLIC TRIGLAVA

LETO XI.

23. AVGUSTA 1958.

ŠTEV. 231.

KLIC TRIGLAVA

Pred desetimi leti, 15. avgusta 1948., je prvič izšel KLIC TRIGLAVA. Deset let že v življenju posameznika ni majhna stvar, zlasti ko pomislimo, kaj vse je marsikdo izmed nas v teh letih preživel. V življenju časopisa je to tem bolj upoštevanja vredna doba, ako pomislimo na posebne razmere, v katerih izhaja.

"Lahko je izdati časopis. To se pravi, kaže, da je prav prijetno preganjanje časa sestaviti in natisniti eno številko. Potem pa nastopijo težave. Začujejo se tožbe o denarju, ki ga primanjkuje, na tihem pa primanjkuje tudi izdelane snovi in celo misli, ki bi naj polnile sledeče številke. Takih primerov je bilo več tudi v našem emigracijskem tisku. Vse to potrjuje staro resnico, da se prava veljava kaže šele z v z t r a j n o s t j o. Že iz radovednosti prebereš nekaj novega, a pri daljšem izhajanju časopisa so važni stalni bralci, stalna zanimivost in po drugi strani urejeno gospodarstvo ter vztrajni delavci," smo zapisali točno pred sedmimi leti ob KLICOVI 75. številki.

S to mislijo na začetne težave, ki so hvala Bogu za nami, se z malim ponosom oziramo na desetino let nazaj, ko KLIC TRIGLAVA ni niti enkrat izostal, naj je že bil "petek ali svetek", urednik ali tiskar zdrav ali bolan, upravnik ali odpravnik na dopustu ali na delu. Z zadoščenjem tudi ugotavljamo, da je KLICOVO gospodarstvo urejeno in da je list finančno aktiven; vzdržuje se izključno iz naročnine. Dodamo še, da je KLIC TRIGLAVA edini slovenski list in najbrž sploh jugoslovanski, ki v vsej dobi desetih let ni niti enkrat zvišal naročnine. Kot v prvi številki, bi tudi danes lahko zapisali: "Letna naročnina je 24 sh, polletna 12 in četrletna 6 shillingov".

Tretje dejstvo je, da tega ne bi mogli doseči, če ne bi sodelavci delovali kot moštvo, vsak z določenim poslom, toda vsi v zavesti in disciplini, da delajo za skupno stvar. Tisti, ki mu je znano da živijo urednik, upravnik, tipkarji, tiskarja in odpravnik stotine milj narazen, če pri tem po vsem svetu raztresenih stalnih sodelavcev in dopisnikov niti ne štejejo, bo razumel, kaj to pomeni.

Četrto dejstvo je, da je KLIC TRIGLAVA poleg vsega resnično politično neodvisen list, edini take vrste, ker ga ne kontrolira nobena politična skupina, ki bi se potegovala za oblast niti ne po samezniki, ki bi po svoji večini pripadali takim skupinam. Samo tako je bilo mogoče, da je edino KLIC TRIGLAVA od vsega slovenskega tiska mogel poročati o različnih dogodkih tako, kot tega ni mogel noben drug list, ker so bili ostali ali politično vezani ali pa prejudicirani. KLIC TRIGLAVA je tudi prvi slovenski list, ki je začel ločiti med relativno nepristranskim poročilom in subjektivnim uredniškim komentarjem. Temu velikemu poskusu v slovenski žurnalistiki počasi, počasi poskušajo slediti tudi nekateri drugi listi, najprej z uvajanjem podpisanih člankov, potem z uvedbo "Javnih tribun", nato pa s "Pismi uredniku". Nihče razen KLICA TRIGLAVA pa še ni prišel tako daleč, da bi ločil uredniški komentar od poročila ali dopisa in pri tem po pravilu dopuščal, da bi bilo nasprotje med dopisom in komentarjem. Toda ko likor je že bilo drugod storjenega v tem pravcu, je to vsekakor razveseljiv pojav v slovenski žurnalistiki in to nam je zdaj v zadoščenje, ko se spomnimo, kako smo orali ledino in kako pogosto smo bili pred met obrekovanja in nerazumevanja.

Na žalost še nismo izdelali točno statistiko, koliko so bili naši članki in uvodniki tekom desetih let ponatiskovani od drugih listov. Toda če upoštevamo, da KLIC TRIGLAVA ni glasilo ali časopis katere politične skupine ali nazora, čije ostali listi se med seboj več ali manj avtomatično ponatiskujejo, potem lahko z zadovoljstvom ugotovimo, da tudi v tem pogledu - z gornjo predpostavko - prednjačimo. V zadnjih desetih mesecih je bilo n.pr. iz KLIC TRIGLAVA ponatisnjenih 25 člankov in uvodnikov, in pri tem ne štejemo v drugih listih pomembnega omenjanja KLIC TRIGLAVA oziroma člankov iz njega. To število je tem bolj pomembno, ker se gotov tisk skoro trudi, da bi naše pisanje kar se le da omalovaževal, ker pač ni "naše".

ZNAČAJ KLIC TRIGLAVA

Tekom desetih let si je KLIC TRIGLAVA počasi in postopoma izoblikoval svoj značaj. Dasi ta redoma ni stvar, o kateri bi bilo moč na dolgo in široko govoriti, ker ga je treba predvsem čutiti, vendar mislimo, da ne bomo pogrešili, če rečemo, da pri KLICU TRIGLAVA v bistvu zajema prizadevanje za poštenost v poročanju, jasnost v izražanju, pogum v iskanju ter občutek dolžnosti do čitatelja in skupnosti.

Kar zadeva poročanje, smo se trudili, da ne bi trpela resnica zaradi vesti, ki smo jih objavljali niti zaradi onih, ki smo jih opuščali. Tu in tam nam je, brez zle namere, spodrsnilo in kadar smo to spoznali ali bili na to opozorjeni, smo poskrbeli, da smo popravili. Priznamo, da ob poročanju nismo mogli vedno vsega poglobitnega zajeti. Delno je vzrok v obsegu lista, delno v še vedno preozkem krogu dopisnikov, in ta nikdar ne more biti dovolj širok, delno pa v pred sodkih gotovih organizacij ali oseb, ki ne smatrajo primerno ali vredno, da bi o svojem delu obveščali "ne-naš" list in še manj, da bi prenesli kritiko, če so je v tem "ne-našem" listu deležni. Na ta način v prvi vrsti kajpak škodujejo sebi, ker tako sami poskrbijo, da niso naši bralci še bolj obveščeni in da mi nismo še bolj stvarno, ne le moralno, prisiljeni, da ob komentiranju upoštevamo čim več dejstev.

Jasnost v izražanju se je zrcalila predvsem v tem, da smo rekli "bobu bob in popu pop", da se nismo omejevali v platonično frazasté izlive in cagasto objokovanje naše nesreče, ampak smo pogledali resnici v oči in smo poskušali biti vedno čim stvarnejši in otipljivejši. Ideal pa še vedno ni dosežen in bo treba še mnogo prizadevanj.

Pogum v iskanju nam nekateri najbolj zamerijo in tu smo naj večkrat napadani in označevani z vsemi mogočimi pridevki. Stvar pa je zelo preprosta: ne zadovoljujemo se s ponatiskovanjem že davno odsluženih klišejev niti s površnimi ali enostranskimi zaključki glede naših narodnih vprašanj. Raziskujemo in poizvedujemo, primerjamo in ocenjujemo, pa prihajamo do novih spoznanj in zaključkov, ki jih kasneje znova podvržemo kritiki. Ta pogum v iskanju, odkrivanju samega sebe, če hočete, nam je tekom let omogočil vrsto analitičnih razprav, ki so bile vredne truda in objave, ker so se kasneje v večini primerov izkazale kot točne, pa naj je že potem šlo za razčlenjevanje domovinskih, manjšinskih ali pa emigrantskih vprašanj.

Ta pogum v iskanju nima zares nič skupnega s kakšnimi koristmi, kajti "Slovenska Pravda", ki izdaja KLIC TRIGLAVA, se je v naprej od povedala političnemu dobičku, ko se je izjavila, da ni politična stranka niti ne njen zametek. Predvsem iz občutka dolžnosti do narodne skupnosti izdajamo in nadaljujemo s KLICEM TRIGLAVA, potem ko smo pred dobrimi desetimi leti prišli ob razčlenjevanju naše narodne preteklosti in sedanjosti do usodnega zaključka: da namreč ni dovolj in da ni zdravo, če je narodna država svobodna le v odnosu do tujine, ampak da morajo biti tudi državljani svobodni sami med seboj in pred svojo oblastjo, ki jo sami svobodno volijo.

Ko smo se ozirali po velikem svetu, smo kaj hitro videli, da je prav svobodni tisk, kljub napakam ali pomanjkljivostim, tisti odločujoči činitelj, ki s svobodnim obveščanjem, nepristranskim poročanjem in svobodnim izražanjem mnenja v nezrečeni meri podpira stvar Svobode in omogoča demokracijo.

ALI JE RES ŽE DESET LET?

Dvomim, da bi KLIC TRIGLAVA kdajkoli zagledal luč sveta, a še manj obstal celo desetletje, ako bi oni, ki so se odločili, da ta list izda jajo, pomislili na vse težave, povezane s pisanjem, urejanjem, tiskanjem in razpečevanjem. KLIC TRIGLAVA se je rodil iz čiste navdušenosti za ideale, katere je list kasneje tako močno razvil v svojih razpravah in komentarjih, in iz naivnosti, ki je spremljala njegove neizkušene pisce, urednike in upravnike. Nikdar ne bom pozabil številnih sodelavcev, ki so pri listu pomagali in ki jim ni nikdar padlo na pamet, da bi podvomili v smisel svojih naporov, v smisel trošenja nevelikega prostega časa, ki bi lahko bil porabljen bodisi v osebno blaginjo ali za razvedrilo.

Ne dvomim, da so imeli tudi drugi emigrantski časopisi take ljudi - delavoljne in navdušene. Toda prepričan sem, da se more le redko kateri, če sploh kateri, med njimi pohvaliti, da je bil ustvarjen tako rekoč iz nič - brez materialne podpore kake organizacije ali nekaj "neimenovanih dobrotnikov" in brez strokovnega ozadja svojih urednikov. KLIC TRIGLAVA ni imel niti denarja, to je osnovnega kapitala, niti poklicnih novinarjev med svojimi pisci. A imel je veliko dobre volje, neomejeno energijo in pripravljenost na žrtve ne le onih, ki so bili neposredno zaposleni pri tehnični izpeljavi te zamisli ampak tudi onih, ki so iz daljave pomagali in bodrili.

Enkrat v aprilu 1948. leta sem razposlal Slovincem, ki so živeli v Angliji in katerih naslove sem slučajno vedel, pismo, v katerem sem jih razložil namen in pomen časopisa, ki bi na domačem jeziku premostil težave, v katerih smo se znašli po razselitvi iz begunskih taborišč, in jih prosil, da bi mi po možnosti preskrbeli razmnoževalni papir, ki je bil v tisti dobi, tri leta po vojni, še vedno racioniran in ga je bilo mogoče dobiti v zelo majhnih količinah. Odziv je bil tako dober, da smo lahko natisnili prvi dve ali celo tri številke izključno s tako nabranim papirjem. Ker smo živeli v rudarskem hostelu, smo bili prisiljeni delati vse pred zbranim občinstvom kakega ducata različnih narodnosti, ki je sedelo na posteljah okrog razmnoževalnega stroja in dajalo "strokovne" nasvete, medtem ko so uradniki v sprejemnem uradu hostela z nezaupanjem gledali poštarje, ki so skoro dnevno prinesli kak nov paket papirja. Toda medtem ko so Angleži stikali glave skupaj in ugibali o zaroti, ki so jo "foreignerji" kuhali pred njihovimi očmi, sem po sreči postal predstavnik Jugoslovanov v odboru stanovalcev hostela in kmalu za tem odborov predsednik ter namestnik "welfare" oficirja, kar nam je omogočilo, da smo uporabljali "welfare office" kot svojo pisarno, kjer smo tipkali matrice; hostelsko knjižnico, kjer smo tiskali; čitalnico, v kateri smo list sestavljali, kuvertirali in tako dalje, a naše prijatelje, ki so se zatekli v čitalnico za kake "mirne" pol ure, uporabili za lepljenje naslovov in slinjenje znamk. Teško mi je pri tem pozabiti dobrodušnega g. Brown, direktorja hostela, ki je z nasmeškom in prefriganim mežikanjem dovolil tako "konspirativno" delovanje pod svojo streho.

Kakih sto starih matric smo dobili od prijatelja iz Trsta - vseh

Vemo, da smo si zadali težko nalogo, vemo, da smo kljub desetim letom še vedno na začetku dolge poti, ki je pred nami, toda imamo pogum in voljo, doprinesiti z združenimi močmi svoj delež k temu, da bi nekoč naša domovina pod Triglavom postala dežela svobodnih, zrelih ljudi, ki bi v prvi vrsti mislili s svojo glavo in sami odločali o svoji usodi. Za ta veliki cilj pa se nam ne zdi nobena žrtev, nobena prečuturna ura, noben umski ali telesni napor prevelik. Pri tem računamo na zvestobo naročnikov, da nam bodo stali ob strani, ko se bomo neizgibno morali lotiti tudi težje naloge, da omogočimo tiskani KLIC TRIGLAVA, s katerim bo edino mogoče ponesti idejo Svobode tudi tja, kamor razmnoženi list iz tehničnih razlogov ne seže, da pa bomo pri tem ohranili njegovo "neodvisnost", ki je po besedah velikega C.P.Scotta, "ena od vrlin, morda celo poglavitna vrlina kakega časopisa".

UREDNIŠTVO

mogočih barv in glav! Toda to ni predstavljalo nobene težave za naše ga Janeza, ki je bil "tehnični vodja" v tisti dobi. Neusmiljeno je se kal glave in lepil nove, tako da so se ujemale s strojem, ki je bil po sebnopoglavje zase. Kolikokrat se je mrcina uprla baš v trenutku, ko smo bili s časom na tesnem in je vsaka zamujena ura lahko predstavljala dan ali dva kasnejšo izdajo. Takrat je KLIC TRIGLAVA še izhajal vsak drugi teden in vsaka tehnična nesreča je grozila, da bo spravila redno izhajanje iz tira. Zato je bilo treba misliti na nov stroj, toda naš blagajnik Janko je bil stalno suh in ni nikdar godrnjal, ako je moral celo posojati iz lastnega žepa, da je lahko izšla naslednja številka in predno je prispelo kaj nove naročnine, s katero so bili skoro vsi prejemniki lista v stalni zamudi. No, pa kateri časopis ne pozna tega problema naročnine! Janko je bil zlata duša in se ni nikdar jezil nad časopisom, ker je bil v dolgovi, marveč - nad naročniki, ki so bili v zamudi in ki so bili včasih kar nejevoljni, ker se jih je upal opomniti, da jim je naročnina potekla - češ: "Še nikdar nismo nobenemu dolžni ostali!" In so plačali - dolg KLICU TRIGLAVA, a KLIC dolg Jankotu. In tako je voz šel naprej.

Veliko se je izpremenilo od tistega časa - veliko, razen težav, ki so povezane z rednim izhajanjem časopisa. In vsakokrat, ko prejmem novo številko KLIC TRIGLAVA, se nanovo spomnim žrtev in številnih prečutih noči, ki so jih vložili iz idealizma nekdanji in sedanji sodelavci pri KLICU TRIGLAVA, da bi bili naši rojaki boljše in točnejše obveščeni in zdi se mi, da je deset let mnogo daljša doba, kot pa bi jo vzdržal kdorkoli drugi pod takimi pogoji.

Marjan GORJUP

ČIGAVI BODO ARABCI?

Revolucija v Iraku je presunila zapadno javno mnenje, ne morda toliko, ker se je zgodila, kolikor zaradi hitrosti, s katero so se dogodki razvijali. V državi, ki je veljala za steber Zapada v arabskem svetu, kjer je vlada pametno uporabljala sredstva za gospodarski razvoj države in za dvig življenske ravni in katere glavno mesto je dalo ime protisovjetskemu obrambnemu paktu v tem delu sveta, se ni našlo dovolj ljudi, ki bi nudili omembe vreden odpor upornikom. Sicer je pomanjkanje vojaške sposobnosti modernih Arabcev znano in druhal povsod potegne s tistim, ki zmaguje, toda bliskovitost, s katero je puč v Iraku uspel, je dala Zapadu vedeti, da obstojajo na Srednjem vzhodu sile, katere niso bile dovolj upoštevane in da so panarabske emocije močnejše, kot pa so si ljudje tu na zapadu predstavljali. Upor v Iraku je dokazal, da kakršne naj si že bodo osebne napake predsednika Naserja, ta vendar predstavlja za Arabce magnet, s katerim je treba računati in kateri utegne radikalno spremeniti karto Afrike, vsaj kar se njenega severnega dela tiče, in Srednjega vzhoda. Toda dasiravno marsikdo šele zdaj spoznava privlačnost panarabstva za stradajoče ljudstvo na arabskem Vzhodu, so v preteklem letu ali dveh razni evropski časnikarji, zlasti švicarski in nemški, opozarjali na morebiten potek dogodkov v tem delu sveta. V eni svojih majskih števil je znani nemški časopis DIE WELT priobčil karakterističen članek, ki je pod naslovom "Je mar Afrika za Evropo izgubljena?" s precejšnjim realizmom obravnaval vprašanje bodočnosti tega predela sveta.

Pisec članka je razdelil prebivalce arabskega Vzhoda na tri dele: 1) Stara generacija, oziroma ljudje, ki živijo v preteklosti. To so razni paše, emirji, kralj Saud in takrat še živeči Nuri Said. 2) Mlajša generacija, ki ne sovraži ničesar bolj kot svojo lastno starejšo generacijo in ne vidi ničesar razen slepega panarabstva. Ta generacija je prisiljena improvizirati in je ne vodijo v njeni politiki nobena pravila ali ideologija. Tretji del je mladina, ki je sprejela seveda sedanji nacionalizem, a ker le-ta razen borbe za neodvisnost ne nudi nobenih konkretnih pogledov na svet, se pisec članka boji, da bo, ko bo odrasla, padla mnogo bolj pod vpliv komunizma, zlasti ker je sedaj Naser tako ozko povezan z vzhodnim blokom. On podaja vzroke za to povezanost arabskih nacionalistov z Vzhodom in za protiza-

padna čustva v tem delu sveta. Prvič so Angleži in kasneje tudi Amerikanci podprli napačne ljudi, staro generacijo, ki jo mlada generacija sovraži predvsem zato, ker je politično zaostala in zavira združenje vseh Arabcev v eno državo. Sovjeti so pri izberi protežirancev imeli več uspeha, saj so dosledno podprli mlajšo generacijo. Ker je Zapad zaradi pomoči Vzhoda mladim republikam avtomatično postal nasprotnik teh držav, seveda ni bilo mogoče pričakovati, da bodo te države ljubile Zapad oziroma da bodo vsaj pristale na sodelovanje v njihovi protisovjetski politiki. V najboljšem primeru bi Arabci bili pripravljeni biti nevtralni, če bi Zapad bil pokazal razumevanje za njihove cilje.

Piščevi znanci so mu povedali, da so jim Sovjeti ljubši iz enostavnega razloga, ker niso od njih ničesar hoteli imeti. Angleži in Francozi so v prvi vrsti hoteli obdržati svoje vojaške in gospodarske položaje v tem delu sveta, zlasti monopol nad nafto, medtem ko so Amerikanci vse gledali skozi prizmo borbe proti Sovjetom.

Nasprotno prevladujočemu mnenju na zapadu je sedanja generacija arabskih nacionalistov, bodisi ta, ki vlada v Maroku in Tunisu, bodisi tista, ki se bori v Alžiru oziroma tista, ki je ustvarila Združeno arabsko republiko, skoraj imuna pred komunizmom. Na Ruse se opirajo iz preprostega razloga, ker enostavno ni druge sile, na katero bi se lahko oprli, toda nimajo nobenega namena postati sovjetski sateliti. Vprašanje velike važnosti, ki ga je pisec članka vpraševal že v Indiji in v Pakistanu je, če ta imuniteta velja tudi za tretjo, najmlajšo generacijo. Seveda je sedaj težko dati končno veljaven odgovor, toda velika možnost obstoja, da bo tretja generacija stala pod mnogo večjim vplivom marksistično-leninistične misli kot pa sedanja druga generacija. Komunistična literatura je razširjena po univerzah v Kairu in Damasku kot je v močno antikomunističnem Pakistanu. Mladi prebivalci Vzhoda, ki do neke mere žive med dvema dobama, najdejo v komunistični literaturi gotove odgovore na vprašanja, ki jih diktatorski režimi nacionalistov ne dajejo.

Komunisti podpirajo nacionaliste

Kadar slišiš na koktail večerih mlade Amerikance govoriti o naših zaveznikih, pri čemer mislijo na sedaj že pokojnega Nuri Pašo in na saudske prince, potem šele razumeš, zakaj Zapad skoraj vedno podpira napačne sile na arabskem Vzhodu. Politično vedo danes Amerikanci, da je poskus izolacije in obkrožitve Naserjevega režima propadel. Zdaj iščejo novih poti, toda niso še prišli preko nesrečne teze, da na Vzhodu nekdo ni že nujno proti Zapadu, če ni za njega. Rusi so v svojih odnosih z arabskimi deželami zvesto sledili Leninovim načelom da je treba najprej podpreti nacionalizem ne-belih narodov ne glede na državni ustroj, ki ga nove države povzamejo. Strategiji v Kremlju se zanimajo za tretjo generacijo v Afriki in Aziji in to lahko pridobijo za sebe samo, če jim druga generacija ne stoji na poti. Zato je tudi bil Naser slavljen v Moskvi in Kijevu kot junak.

Vprašanje razširitve Zedinjene arabske republike trenutno ni kaj poseben problem ljudi okoli Naserja. Glavno vprašanje sta Izrael in Alžir. Borba alžirskih nacionalistov je vezana v prvi vrsti na podporo iz Tunisa in Maroka in čeprav je mogoče, da se bo Naserjev vpliv nekega dne raztegnil do Tigrisa, je verjetno, da ne bo nikdar dosegel zapadne dela Afrike. Toda to je v prvi vrsti odvisno od Francije. Če bo nasprotovala silam, ki delajo na zvezi severno afriških mohamedanskih držav, se utegnejo ti narodi ozreti na Naserja za svojo pomoč, kar bo seveda v sovjetskem interesu, ker bodo tako lahko dokazali tudi drugim afriškim narodom, da kdor hodi z njimi, hodi dobro. Na vsak način je zaključek, do katerega je prišel člankar v Kairu, da bo ne le Alžir ampak vsa Afrika izgubljena za sodelovanje z Evropo, če Zapad ne pristane na federacijo treh severno afriških držav (Maroka, Alžira in Tunisa).

J.G.

PRED DESETIMI LETI

KRALJ ZORI

"...Naš dom je na tleh in bo po treboval velikih naporov, da se bo postavil na noge. Ali se zatorej do volj zavedamo tega? Ker smo pre-pričani v naš povratek - se moramo zavedati. In naša naloga je - i meti odprte oči in ušesa ter trezno presojo v vsem, kar počnemo. Naš dom, prijatelj slovenski, bo vstal z našimi žulji, kajti nihče nam ne bo dal odškodnine za to, kar je uniče nega in še bô. In kakor bomo ukrepali sedaj, ko imamo priliko zaslužiti, tako se nam bo obrestovalo ka sneje. NIČ se bo srečal z "ničem", o tem smo lahko docela gotovi, a prav tako bo vsaka para in vsaka izkušnja, pridobljena v tej dobi e migracije, poplačana s stoterim sa dom. Zato mislimo na jutri in ne na pivajmo vsakršnemu dogodku, češ - "Jutri se bodo stepli in potem gre mo domov!" Kakor bomo gospodarili sedaj, tako bomo živeli kasneje.

Ako bo sleherni Slovenec v emigraciji gospodaril trezno in pre-mišljeno, potem se tudi domovini ni treba bati, da bo dobila z nami na pleča po osvoboditvi še eno nesrečo več ampak resnično pomoč pri njeni obnovi." KT št.1.

"Slovenci, ki se danes nahajajo v Angliji, so prišli iz taborišč... v Nemčiji in Avstriji ter ne presegajo števila tristo. Zlasti še ne če odštejemo vse one, ki so sicer vpisani kot Slovenci, toda jih njih medsebojno občevanje ne izkazuje za takšne. Kar Slovenca dela na zu naj Slovenca, je najmanj slovenska govornica in se k slovenski skupnosti ni upravičen prištevati, ako jo namenoma zatajuje. Mi sicer ne odo bravamo Titove metode, ki je mnoge tujerodce z brutalno silo pognal z naše zemlje, kjer so živeli enakopravno s Slovenci dolga deset letja, toda se tudi ne čutimo toliko krive, da bi takšne ljudi pre-pričevali, da je njih mesto ob naši strani, ako tega sami nočejo. Vsak ima svojo svobodno voljo, toda ne moremo odobravati, da bi Slovence ne predstavljali Slovenci... Vsak naj bo to, kar je in samo oni, ki se sramuje samega sebe, ne dela tako in se skuša skriti za drugi plašč. Seveda, edino na ta način je bilo v začetku mogoče priti v Veliko Britanijo..."

KT št.2.

Julijski pariški SINDIKALIST ki ga urejuje dr. Topalović, ki gotovo nima nobenih simpatij za monarhijo, je objavil kot "pametno izjavo" bivšega kralja Petra, ki je bila zabeležena v Nici, kjer se kralj nahaja na oddihu.

Čeprav bode v oči kraj, kjer je bila dana izjava, saj si pre-mnogi begunci po evropskih taboriščih, pa tudi tisti, ki so že emigrirali, ne morejo privoščiti najbolj enostavnega oddiha, jo ven-dar velja zabeležiti, ker dokazuje vsaj v besedah, da se tudi kro-nane glave učijo.

Spočetka je kralj Peter rekkel, da tudi on sodeluje v borbi vsega našega naroda za svobodo, to da je pristavil, "ne da bi si priboril za vsako ceno svojo krono - ampak da bi izvršil svojo dolžnost." Nato je kralj Peter ponovil že staro obljubo, da se bo še naprej z nami boril "do zmage", to da tudi to izjavo je kvalificiral "da bi mogel naš narod v polni svobodi izraziti svojo voljo, da bi mogel odločiti o vseh svojih vprašanjih, pa tako tudi o vprašanju oblike vladavine, ki jo želi. Tej svobodni volji se bom podredil", je zaključil bivši kralj.

(ps)

PRERANO

Kot bombica je počilo v emigraciji, ko nas je argentinska SVOBODNA SLOVENIJA 19. junija obvestila, da je g. Fran Erjavec zapustil Pariz in se vrnil v belo Ljubljano. List je še izrabil to priliko, da je orisal politično pot repatrianta: "Najprej je bil pristaš socialnodemokratske stranke, nato je prešel v katoliški tabor ter je med drugim spisal knjigo o slovenskem katoliškem gibanju". Potem se je po vojni "znašel" v Rimu v odboru za ustanovitev slovenske države kot blagajnik, vendar je kasneje po preselitvi v Pariz "postal zopet jugoslovan".

Kaže, da je bil nekdo v Parizu preveč uren s poročilom ali pa da je sam g. Erjavec preveč na glas mislil, kajti vest ne odgovarja dejstvu. Gospod Erjavec je namreč še vedno v Parizu. Kako dolgo, je pa seveda drugo vprašanje, v kar pa zdaj res ne bi bilo pristojno zahajati.

(ps)

DOKTOR KRNJEVIĆ

Kot je na kratko že omenil v KT 229. (junija meseca) g. Simonič, je "Zveza demokratov in socialistov Jugoslavije", priredila 24. marca v Parizu tiskovno konferenco, na kateri je pristnim francoskim in drugim časnikarjem obrazložila svoje stališče glede jugoslovanskih volitev, ki so se vršile dan popreje. Sam trenutek za konferenco je bil do bro izbran, ker je bilo francosko javno mnenje še vedno pod vtisom zaplembe jugoslovanske ladje "Slovenije", ki je vozila orožje za alžirske rodoljube ali upornike, kakor že hočete.

Toda ta poteza pariških beguncev ni dala miru g. dr. Krnjeviću, gl. tajniku HSS, ki je 12. maja v "Hrvatskem glasu" ostro napadel "Zvezo demokratov in socialistov" in ji med drugim očital, da ni šlo pri celotni akciji za nič drugega kot le zato, da se gotovi Srbi prikažejo tujini, kakšni predstavniki Jugoslavije da so, čeprav v resnici ne predstavljajo nikogar drugega kot le same sebe. Tako da niso nič boljši od Tita ali Stambolića, ki se je vsilil kosovskim Albancem kot njihov predstavnik.

Pred kratkim je pariška "Zveza demokratov in socialistov Jugoslavije" objavila svojo izjavo, v kateri na zelo dostojen način odgovarja neokusnemu napadu dr. Krnjevića. Bati se je, da takega jezika glavni tajnik HSS v emigraciji ne bo razumel, pa bi zato morda zares kaza lo govoriti v jeziku, ki mu je razumljiv in tako pri srcu, čeprav je pri tem gotovo, da bi nekoliko trpelo ime Zveze. Ta je torej zdaj spomnila glavnega tajnika HSS na svojo ustanovno izjavo z dnem 1. oktobra 1950, v kateri je bilo rečeno:

"V prepričanju, da ima svojo vrednost vsak doprinos k borbi, ki jo v domovini vodijo naši narodi, smo se skupaj s prijatelji odločili, da bomo kot neodvisni in demokratski Srbi, Hrvati in Slovenci sodelovali brez pretenzij na strankarsko ali kakšno drugačno predstavništvo na naslednjih osnovah; (pojasnilo nato našteva 1. točko, kakor sledi):

"Srbski, hrvatski in slovenski narod imajo suvereno pravico, da se po osvoboditvi vsak s svojo večino izjavi o tem, ali hoče skupno državo, pod katerimi pogoji in v kakšni politični in družbeni obliki."

Prav to načelo, nadaljuje pojasnilo, je bilo izraženo tudi na ti skovni konferenci, kateri so med drugimi prisostvovali tudi dopisniki United Pressa, Reuterja, France Presse, Le Monde, Neue Zürcher Zeitung, Combat, Carrefour, Paris-Journal itd. in zaključuje z globokim obžalovanjem nad napačno informiranostjo generalnega tajnika HSS g. dr. Juraja Krnjevića.

.....

PISMA UREDNIKU

RAVNOGORCI: G. urednik! Vsakomur je znano dejstvo, da narodi Jugoslavije niso izgubili vojno. Izgubili so medtem ono, kar je najdragocenejše - svobodo. Zakaj? Zato, ker je splet škodoželjnejšev in pa nepoučenih ustvaril možnost, da "velika trojica" obesi svobodo Jugoslavije na Stalinova vešala. Rdeči totalitarci so razširjali vesti, da je Mihailović fašist in kolaborater. Drugi so spet trdili, da je velikosrb, šovinst, da vodi "tretjo srbsko vstajo", nima nobene ideologije ter nima naroda za seboj ampak le "neznatno grupo četnikov". Pustimo v tem pismu škodljive hudobneže pri miru, saj jih poznamo. - Dobromisleči g. VF piše v KT 230 takele čudne izjave: "Nikako 'ravnogorstvo' ni obstajalo pred E bolijem..." Pred mojimi očmi se še enkrat, kakor nekoč, pomikajo borbe ne vrste ravnogorcev, medtem ko se po planini razlega pesem: "Mi smo ravnogorci... Slobode borci... Pokreta našeg straža... Naš vodi heroj i junak Mihailović Draža." Med besnenjem borbe in glušečim grmenjem predjurišnega ognja, pred samim napadom na okupatorja, zopet doni pesem: "Sve više i više i više... Čuje se slobode klik... U našoj krvi se piše... Nove države lik!" Pred seboj gledam besnenje ravnogorskega ognja, a skozi o genj in dim se tu in tam prebija odmev pesmi: "Jer mi smo ravnogorci... Slobode borci!" - Ti, ki so s pesmijo jurišali v smrt, upam, da bo to pri znal tudi g. VF, pač niso niti sanjali, da se nekje tam daleč, v fašistični Italiji, nahaja mestece Eboli. Medtem ko so oni jurišali skozi ognje ne zavese, jim je narod pel pesem: "Ravnogorci, ravnogorci... neumorni, hrabri borci". Takrat si niti narod in ne ravnogorci niso mogli predstav-

ljati, da bodo komaj 15 let kasneje živi in dobromisleči bratje v emigraciji javno negirali celo sam obstoj ravnogorcev. Mogoče ljudje prihajajo do takih trditev le zato, ker se ni ostvaril - "nove države lk". Dober del ravnogorcev, ki so jurišali in padali v borbah, je pripadal JURAO (Jugoslovanski ravnogorski omladini). In ko so za pesmijo herojev sledile sovražnikove krogle, so po naših planinskih bolnicah negovale ranjene junake sestre ravnogorke, članice ŽROS (Ženske ravnogorske omladinske službe). - Zanikanje obstoja onih, ki so "Pokreta našeg stráža" in pa trditev, da niso imeli lastne, ravnogorske ideologije, zdi se mi vsaj, da se ne strinja s pojmom intelektualnega poštenja. Z moralnega stališča pa ne verujem, da je dovoljeno negirati revolucionarnost onim, v katerih krvi se piše - nove države lik! Čim obstoja politično vodstvo (Centr. nacionalni komite je bil osnovan 1941.) in vojaško vodstvo, in čim se vodi borba za novo državo, novo državno obliko, potem je dovolj jasno, da ne gre za status quo. Duh Ebolija, ki ni bil ravnogorski, je ustvaril krilatice povratka na staro. V vsem Eboliju ni bilo niti 5% ravnogorcev, a med 12.000 ljudi komaj trije-štirje ugledni ravnogorski prvaki. - Januarja 1944 so v vasi Ba sprejeli Rezolucijo narodov Jugoslavije sledeči: 1) zastopniki Ravnogorskega pokreta, 2) zastopniki vseh demokratičnih stran Jugoslavije (razen HSS) in 3) zastopniki vseh pomembnejših narodnih nepolitičnih organizacij. Tega, podpisanega od 274 delegatov iz vseh krajev domovine, ne more negirati reakcionarni ebolski duh, niti trditve dobrohotnih a slabo poučenih ljudi, najmanj pa napore emigrantskih pro-ravnogorskih združenj, stremečih po spremembi sklepov baškega kongresa. Tu bi vprašal g. VF, ki trdi, da "ni nikako 'ravnogorstvo' obstojalo pred Ebolijem", kako da je potem imel glavno besedo na kongresu - Ravnogorski pokret? Ni logike, govoriti o obstoju gibanja, a obenem zanikati njegovo ideologijo. Morda kdo ne pozna ideologije pokreta. Takim priporočam, da bere spise pok. Adama Pribičevića.

Kakor sem razumel članek g. Vitovca, on zastopa tezo, da naj ravnogorske organizacije vodijo ravnogorski prvaki in ne pro-ravnogorci. Postavlja se vprašanje: kako bi se npr. počutili Srbi, če bi se v tujini osnoval Srbski odbor z vodstvom iz samih Slovencev, ki so nekoč živeli v Srbiji? Ali Slovenski odbor iz Srbov, ki so bili v Sloveniji? Kaj takega si gotovo nihče ne more zamisliti. S tem seveda ne osporavam enim in drugim, da imajo svoje odbore. Isto načelo naj bi veljalo glede Ravnogorskega pokreta. Toda danes v vodstvih tkzv. ravnogorskih emigr. organizacij ni videti ravnogorskih prvakov. Zato tudi imamo toliko takih "ravnogorskih" organizacij, ki se med seboj prepirajo. Vse te stoje na osnovi povratka na staro in restavracije monarhije za vsako ceno. Kaže, da tam prevladuje mnenje, da ne more biti ravnogorec, kdor ni monarhist! Na tej logiki temelji tudi zanikanje obstoja ravnogorskega Centralnega nacionalnega komiteja, ker je bil ta sestavljen večinoma iz republikancev. Tu bi omenil le dr. Dragišo Vasića in dr. Mladena Žujovića.

Če je nekdo danes za Dražo Mihailovića, to še ne pomeni, da je ravnogorec. Skoraj vse srbske emigrantske organizacije, celo z najreakcionarnjšim obeležjem, so zdaj so Mihailovića. Ker so za Dražo, se lahko po mili volji imenujejo Dražinovci, toda nikdar in nikakor pa ne ravnogorci! Meni je zelo simpatičen ljubljanski škof dr. Rožman, pa me lahko imenujeta rožmanovca, toda zaradi tega me nihče ne more smatrati za katolika, ker to nisem.

Miloš Aćin Kosta.

DREVESA IN GOZD: G. urednik! Strinjam se z uvodnikom (KT 230), da do ma nimajo tistega pregleda nad dogodki, ki ga je moč dobiti v svobodnem svetu. To sem imel nekajkrat priliko opaziti v razgovoru z obiskovalci. Sprva me je čudilo, zlasti, ko sem bral članek g. Maksouda, ki je 1952. obiskal kardinala Stepinca in je ta dvomil o resničnosti spora med Titom in Moskvo. Zdaj mi je jasnejše in poročilo "Na obisku" to dobro zadene: znebiti se komunistov za vsako ceno in pod tem vplivom gledajo in presojujejo čisto vse. Pa tudi drobnih dogodkov je toliko, da mnogokrat ljudje res ne vidijo zaradi preveč dreves - gozda.

K.

Neki list je objavil vest, da se je g. Fran Erjavec vrnil v domovino. Ali ni zato tem bolj zanimivo, kar je pisal v "Nastanku slovenskih političnih strank" ali v brošuri "Iz bojev za slovensko avtonomijo"? Vsak zvezek stane samo 3/- pri BM/PRAVDA, London, W.C.I.

RAZGLEDI

POKRETI NARODNOG OTPORA U JUGOSLAVIJI 1941-1945, spisal Dr. Živko Topalović, izdali Jugoslovanski sindikalisti, Pariz, 1958, 216 strani.

"Ta knjiga ima daljnosežnejšo nalogo, kot pa je enostaven prikaz odporniškega gibanja v Jugoslaviji" piše v predgovoru dr. Topalović. "Toda ta gibanja je vzela za svoj glavni predmet. Iz odporniškega gibanja, iz njihove borbe in njihove usode je vzklila komunistična diktatura v Jugoslaviji. Okoli teh gibanj se dogaja vse ono, kar se je delalo doma in v zamejstvu glede na Jugoslavijo. Za jasen in živ prikaz teh gibanj, onega kar je bilo pred njimi in tistega za njimi, se mi je zdelo najprimernejše vzeti kot osnovo veliki proces proti Draži Mihailoviću, ki se je vršil leta 1946. Tu je eno gibanje sodilo in se maščevalo nad drugim. Tu je prikazana tragična zgodovina enega kakor drugega, pa tudi zgodovina naših narodov. Na sebe sem prevzel vlogo svobodnega branilca na tem procesu. Ta vloga mi je omogočila, da izpopolnim vsebino procesa in izdelam pravzaprav zgodovinsko razpravo, katere vsebina je mnogo širša od samega beograjskega procesa. Mogoče bo ta način sestave knjige videti nezadostno znanstven. Toda ni mi bilo do znanstvene disertacije temveč do političkega dela, kjer objektivno navajanje preteklosti služi ciljem bodočnosti".

Čeprav je eden od ciljev knjige dr. Topalovića, da pojasni in opraviči politiko jugoslovanskih sindikalistov in demokratskih socialistov za časa vojne in okupacije, je ta cilj postranski. Delo in napor dr. Topalovića po odhodu iz domovine (l. 1944), so eden od neštevilnih poskusov s strani mnogih Jugoslovancev, Britancev, Amerikancev itd, da se prikaže resnica tako o Titu kakor tudi o Mihailoviću in da se poskuša spremeniti anglo-ameriško politiko napram Jugoslaviji. Dr. Topalović podrobno opisuje britansko t. j. Churchillovo politiko napram Titu in Mihailoviću in se dobitis, da je Churchill čeprav ne edini, vendar pa največji krivec, da je danes Jugoslavija komunistična. Mogoče je danes hladno presojanje o tem, koliki del krivice imajo Amerikanci, a koliki Britanci, kakor tudi jugoslovanske vlade v izgnanstvu, vključno kralj, malo prezgodno.

Knjiga dr. Topalovića je v največji možni meri objektivna, vsaj kar se tiče dogodkov v Jugoslaviji. Zato mogoče ne bo vseč posameznim partentiranim ravnogorcem, nacionalistom in monarhistom, ker se dr. Topalović "drzne" kritizirati mnoge, v mnogih stvareh tudi samega Mihailovića. Po tej kritiki pa postane sam lik Mihailovića jasnejši kakor tudi sama doba, katero knjiga zajema. Dr. Topalović je vzel obe odporniški gibanji (Mihailovićevo in komunistično) za svoj glavni predmet, ker sta ti dve odporniški gibanji tudi bila glavna igralca v narodni dramati.

V knjigi govori Mihailović na sodišču, a dr. Topalović dopolnjuje iz drugih virov in lastnih izkušenj ono, kar je nejasno ali kar sodišče ni dovolilo omeniti. Na ta način dobimo celoto, čeprav se mogoče tudi gotove netočnosti tu in tam. (Dr. Topalović je bil eden od obtoženih na omenjenem procesu proti Mihailoviću in je bil obsojen na 20 let ječe v odsotnosti). Ravno to dopolnjevanje in pojasnjevanje onega, kar je Mihailović na sodišču izjavil oz. mu ni bilo dovoljeno da izjavi, podčrtava gotove važne strani in omogoča boljše razumevanje dogodkov pod okupacijo.

Totalitarci v emigraciji (zborišči, ustaše in podobni), razni hrvaški demagogi kova dr. Krnjevića, in precejšnje število nepoučenih ali zlonamernih Slovencev, nazivajo nekomunistično odporniško gibanje "četniško", a vse borce tega gibanja "četnike". Istočasno prišojajo temu gibanju izrazito anti-jugoslovansko, velikosrbsko vsebino in mečejo Mihailovića v isti koš z Jevdjevićem, Djujićem in podobnimi. To je škodoželjno obračanje dejstev oz. v najboljšem primeru neznanje stvarnega stanja pod okupacijo.

Strah kraljuje

"Noben občutek tako popolnoma ne paralizira razuma in ne uniči vsako moč presojanja kot strah" (Edmund Burke)

Obe odporniški gibanji v Jugoslaviji sta nastali iz popolnoma različnih razlogov. Komunistično odporniško gibanje je začelo z napadom Nemčije na Sovjetsko zvezo - to je bil glavni in edini razlog in v začetku to gibanje ni bilo narodno. Nekomunistično odporniško gibanje (ono je po-

stalo anti-komunistično šele mnoge kasneje), katero je v Srbiji ustvaril Mihailović, je v resnici bilo nadaljevanje vojne po ljudeh, ki niso hoteli priznati kapitulacije, katero ni priznala niti uradna jugoslovanska vlada v emigraciji.

Gornje nudi zelo enostavno sliko, enostransko in zato netočno. Na področju Paveličeve NDH je bil vzrok za pojav odporniškega gibanja povsem drugi: pokolji Srbov po ustaših. Ustaška zversta nad Srbi so primorala preživete Srbe, da se branijo in morali so se nasloniti na okupatorja, Italijane, da bi rešili, kar se je moglo rešiti. Italijani so jim nudili pomoč, računajoč, da bo po koncu vojne z zmago sil Osi, Dalmacija ostala italijanska t.j. ne bo v sestavu NDH. Angleži so odobravali to sodelovanje med Italijani, okupatorji in Srbi v NDH, ker so na ta način vezali znaten del italijanskih vojnih sil. To sodelovanje pa ni šlo v račun ustašem in kasneje komunistom.

Ti Srbi na ozemlju Paveličeve NDH so se nazivali "četniki", ki pa v začetku niso imeli nikakršne zveze z Mihailovićem. Posamezni četniški poveljniki so imeli tudi direktno zvezo z Britanci. Kasneje, ko so slišali za Mihailovića, t.j. ko je on postal minister jugoslovanske vlade, in s tem edini legalni predstavnik pobeglega kralja in vlade, so četniški poveljniki iz Paveličeve NDH stopili v zvezo z njim in se podredili njegovemu poveljstvu. Mihailović je postal neke vrste legenda med njimi, a jih ni mogel kontrolirati. On je poskušal te četnike nagovoriti, da se borijo proti Italijanom, a je dobil tak odgovor: "Kdo bo potem hranil naše žene in otroke, katere sedaj hranijo Italijani?" V vprašanju je bila borba za goli obstanek četnikov in njihovih družin. Ali se jim je mogel Mihailović odreči? Ali pa da jih obsodi zaradi sodelovanja z Italijani? Da jim tako uniči še edino upanje in vero v kralja, katerega predstavnik je bil Mihailović?

Strah je paraliziral razum in uničil vsako moč presojanja preživim Srbom, organiziranim v četnikih. Za pokolj Srbov, svojih najbližjih, so oni dolžili cel hrvatski narod in muslimane in četniško stališče napram vsem problemom je bilo anti-jugoslovansko, anti-hrvatsko in anti-muslimansko, anti-katoliško in fanatično pravoslavno-srbsko. (Popolnoma nasprotno stališču Mihailovića, ki je bilo jugoslovansko). Četniki so, čim so se organizirali in bili oboroženi od Italijanov, začeli ne samo z borbo proti ustašem, temveč tudi s krvavim maščevanjem proti nedolžnim in nemočnim Hrvatom in muslimanom. Ti zločini brezumnih, od strahu zaslepljenih četnikov nad nedolžnimi Hrvati in muslimani niso bili nič manjši od ustaških.

Ko se je pojavilo komunistično odporniško gibanje, so vanj vstopili mnogi Srbi iz Paveličeve NDH. Tem Srbom je bilo v začetku vseeno, v katero gibanje vstopijo, glavna jim je bila borba proti ustašem. Danes se v emigraciji nahaja znatno število na primer Ličanov, ki so bili najprej partizani, a so potem prešli v "nacionalne četniške edinice". Razlog tega je bil, ker so partizani sprejemali v svoje vrste tako Hrvate kakor tudi muslimane in s tem dali svojemu gibanju v NDH jugoslovansko barvo. Mnogi Srbi se niso hoteli boriti proti okupatorju in ustašem skupaj z Hrvati in muslimani; radi tega niso šli v partizane, oziroma če so šli, so kasneje prebegli k četnikom.

Medtem pa, v kolikor se je maščevanje četnikov nad nedolžnimi Hrvati in muslimani povečevalo, toliko je število Hrvatov in muslimanov med partizani rastlo. Srbi, terorizirani od ustašev so bežali v četnike, Hrvati in muslimani, terorizirani od četnikov, so bežali v partizane. Kasneje, ko so Anglo-amerikanci odločili izdati Mihailovića in pomagati Titu, so se ti zločini četnikov, ki so samo navidežno bili pod poveljstvom Mihailovića, vpisali njemu v greh in uporabili kot dokaz, da je Mihailović Velikosrb, da je četnik. Brezdvomno so komunisti to izkoristili v propagandne namene od samega začetka svojega odporniškega gibanja, prepričujoč tudi zmerne Hrvate v zamejstvu, in mnoge ugledne katoličane istotam, da je Mihailović fanatični pravoslavac, odločen uničiti katoliške Hrvate.

Kot je bil Mihailović brez moči, da prepreči ustaško klanje Srbov, tako je bil brez moči, da prepreči četniške zločine. O tem daje knjiga dr. Topalovića neštivilne dokaze in je ta del knjige dr. Topalovića največje vrednosti, ker nudi popolnejšo sliko dogodkov pod okupacijo kot pa katerakoli dosedaj tiskana knjiga o teh dogodkih. Mihailovićevo odporniško gibanje je vsebovalo raznovrstne elemente; če primerjamo pokrajine

v katerih se je del tega odporniškega gibanja nahajal, so bile razlike velike. Odporniško gibanje v Črni Gori so, na primer, prvo začeli komunisti, ki so si dali nalogo ubijanja vseh uglednih Črnogorcev in intelektualcev. To je izzvalo reakcijo in "nacionalni" Črnogorci so se postavili v bran in iz Črne Gore vrgli komuniste in Mošo Pijade. Torej, vzrok za začetek odporniškega gibanja v Črni Gori je bil drugačen od vzroka za začetek odporniškega gibanja v Srbiji in na ozemlju NDH.

Poleg gornjega je dal dr. Topalović v knjigi pojasnila o odnosih med Mihailovićem in njegovimi posameznimi poveljniki v Srbiji. Manjše število teh poveljnikov so bili neomejeni gospodarji na svojem terenu in so prizadevali prebivalstvu večji strah kot pa Nemci. Mihailović je bil tudi tu v znatni meri nemočen, čeprav je podvzemal mere, da stopi mnogim takim ljudem, ki so se nazivali njegovi komandanti, na pot in je do neke mere uspel. Danes pri-pisujejo totalitarci (zborashi) zločine teh poveljnikov Mihailoviću. Ta je v teku meseca dni svojega sojenja "izvršil kritiko tako svojih postopkov, kakor tudi ljudi, ki so bili, ali so se nazivali njegovi poveljniki. Sprejel je na sebe samo ono kar je resnično bilo njegovo delo. Zgodovinska pravičnost zahteva, da vsakdo nosi svoj del odgovornosti", piše dr. Topalović. Predno kdo želi kritizirati Mihailovića, čemu ni naredil to ali ono, ali dovolil, da se naredi tako ali drugače, mora prečitati knjigo dr. Topalovića, da bi spoznal dejstva.

Primerjava

Čeprav je knjiga dr. Topalovića časovno izšla par mesecov za knjigo zborasha g. Karapandžića (Državljanska vojna v Srbiji, kritika objavljena v KT 228), nima nikake zveze z njo, kakor tudi ni odgovor na zborashko zgodovino. Dr. Topalović posveča zborasem malo prostora, glede na to, da je vloga zborashev, nemških sodelovalcev, bila slična okupatorski. Ravno radi majhnega časovnega preteka med obema knjigama je pa koristna primerjava. Knjigo "Gibanja ljudskega otpora v Jugoslaviji" je pisal demokrat, a knjigo "Državljanska vojna v Srbiji" je pisal totalitarci. V tem je bistvena razlika. Čeprav dr. Topalović piše malo o zborashih, vseeno objavlja nekaj zanimivih dokumentov. Teh dokumentov ni dosedaj noben zborashki zgodovinar objavil - povsem razumljivo, ker ne govore v korist zborashev. Tako zborashi ne pojasnjujejo, čemu so in kako so mnogi vojaki njihove politične vojske zbežali v gozdove k Mihailoviću. To je zavzelo take mere, da je Mušicki, poveljnik zborashke politične vojske, izdal odredbo št. 10 z dnem 22. januarja 1944, v kateri pravi, da želi prepričati "odpeljavanje dobrovoljcev po D.M." (ni hotel priznati, da so dobrovoljci prostovoljno bežali), in ukazuje, da se iz kraja, v katerem se to dogodi, vzame deset talcev in se jih ustrelijo, če se "odvedeni dobrovoljec ne javi v svoje poveljstvo v teku 15 dni od dneva, ko je bil odpeljan". V odredbi št. 15 z dnem 6. februarja 1944. pravi Mušicki, da so iz zborashke vojske pobegli k "odpadnikom" narednik Zoran Jovanović in dva druga. Narednika Jovanovića so kasneje ujeli zborashi in ga ustrelili. Te dve odredbi jasno kažeta, kako je izgledalo "pomaganje" z orožjem itd. Mihailoviću po zborashih.

Dr. Topalović posveča eno poglavje bivanju srbskih edinic v Sloveniji in dogodkom pred koncem vojne. Tu so gotovo majhne netočnosti, toda slika, katero dr. Topalović daje o zborashih, je realnejša od one, katero je naslikal g. Karapandžić v svoji zgodovini. Zborashi, ti samozvani "veliki anti-komunisti" so pobegli iz Srbije skupaj z Nemci, namesto da bi ostali v Srbiji s Mihailovićem in se borili proti komunistom. V Sloveniji je Ljotić, "vojno-politični genij", kakor ga naziva g. Karapandžić, postal v resnici "mali kralj", diktator, od katerega so vsi v Sloveniji bili odvisni, ker se je samo preko Ljotića mogla dobiti hrana in ostale potrebščine od Nemcev. Slovenci, kakor tisti v AMERIŠKI DOMOVINI, ki se je tako navduševal in čutil tako silno polaskanega s knjigo g. Karapandžića, morajo prečitati tudi to poglavje v knjigi dr. Topalovića.

B. Simonič

KLIC TRIGLAVA izhaja okoli 20. v mesecu in ga izdaja "Slovenska Pravda". Njeno mišljenje predstavljajo samo oni prispevki, ki so podpisani od izvršnega odbora. - Naročnina za list znaša v Vel. Britaniji £ 1.4.0 na leto odnosno 6/- na četrt leta, v Severni Ameriki pa \$ 3.50 za navadno in \$ 7.00 za letalsko dostavo, drugod pa odgovarjajoča protivrednost.

ČRNA GORA

V angleščini je pred nedavnim izšla nova knjiga nekdanjega Titovega pribočnika Milovana Djilasa z naslovom "Land Without Justice" /New York: Harcourt Brace and Co.; London: Methuen/. Knjiga ima toliko strani, kolikor je dni v letu, zajame pa vso Djilasovo zgodnjo mladost. Uvod v knjigo je napisal Viljem Jovanović.

Djilasova prejšnja knjiga "The New Class" je vzbudila na Zapadu toliko pozornosti, da so izid njegovih mladostnih spominov prezrli v nekaterih primerih celo taki časopisi, ki se na vse kriplje trudijo, da bi bili na tekočem. Temu primerno slovenski emigrantski tisk o tej knjigi ni poročal. Je pa ta knjiga, ne glede na to, da jo je pisal človek, ki ga je Tito za osemnajst let zaprl v ječo, vredna vse pozornosti in branja. V tej knjigi se Djilas predstavlja kot resničen pisatelj in ne samo suhoparen družboslovni teoretik.

Črna Gora je danes ena šestih jugoslovanskih republik. Pravzaprav je to najmanjša jugoslovanska republika in mimo Makedonije verjetno najbolj revna. Zgodovina Črne Gore pa je seveda druga stvar in nemara je bilo tam prelito več krvi kakor v kakih drugih provinci Balkana. Iz zgodovine se spominjamo kako hrabro so Črnogorci branili svojo domovino pred Turki. Podobno so se Črnogorci bili sami med seboj.

Črnogorci so drago plačali počasen razvoj v samosvoj narod; razdeljeni so bili na plemena, ki so se stoletja neusmiljeno tolkla med seboj. Edino, kar so imela ta plemena skupnega, je bil odpor proti oblasti od zunaj; na znotraj so se morili med seboj in njih družinske zgodovine so pravzaprav nepretrgana veriga pokoljev, ki so rodili nadaljnja nasilstva in obratno.

Pleme, iz katerega se je rodil Milovan Djilas, je bilo kakor vsa druga črnogorska plemena. Nasilne smrti so na primer umrli vsi, Djilasov ded, dvoje njegovih starih očetov, njegov oče in eden njegovih stricev. Strelji pušk so motili uspavanke, ki jih je pela Djilasova mati. Milovan sam je bil star samo eno leto, ko je l. 1912 izbruhnila Balkanska vojna. Tri leta nato je sledila prva svetovna vojna. In ko je bil Djilas star sedemnajst let, so v beograjskem parlamentu ustrelili hrvaškega kmečkega voditelja Stjepana Radića. In ko je mladi Milovan l. 1929 imel veliko maturo, je Jugoslavija uživala diktaturo Aleksandra I. Kaj se je zgodilo pisatelju po teh dneh, se knjiga dotika le z nekaj odstavki. Knjiga pripoveduje o njegovi zgodnji mladosti, o njegovi družini, njegovih sošolcih, učiteljih in prvih ljubeznih.

A knjiga pove še mnogo več. Djilas nam piše kakor klasičen pisatelj o pobojih med črnogorskimi družinami, o bojih proti Turkom, o pogromih na muslimane in o junaški obrambi svoje domovine proti Avstrijcem; piše o železni vladi vladike Njegoša in o pretkani politiki kralja Nikole. Toda Djilas piše tudi o deželi sami, o nje gorah in selih, o pašnikih in pastirjih, o sejnih in o ljudskih navadah. Črna Gora je majhna, a Djilas jo je opisal tako, da zajame bračca s tako silo, da za čas branja popolnoma pozabi na večje in daljne dežele v Evropi in človeku predstavi totalnost človeškega življenja.

V knjigi "Land Without Justice" je najti nešteto krasno nant-zanih portretov in nekateri odstavki prekipevajo s pesniško lepoto. Nekod piše Djilas, kako se je zaradi babjevernosti, ki je povsod po Balkanu močno razširjena, bal noči in teme. Drugod zopet riše spomenik svoje matere, ki je bila stara 60 let, ko se je naučila brati in pisati samo zato, da bo vedela, kako se godi njenim otrokom. "Nad ničemer se ni vznemirjala in ničesar se ni bala" piše Djilas. "Žalovala je preprosto a globoko, brez veliko besed in glasnega joka. In prav tako preprosto, brez preveč vznemirjenja se je radovala. V svojem značaju je obsegala nespremenljiva in trdna pravila o poštenosti, pravici, resnici, zvestobi, usmiljenju in zanesljivosti".

Bračcem, ki niso doma v Jugoslaviji, bo Djilasova knjiga odprla pogled v čudovit novi svet. Knjigo je prevel v angleščino nek univerzitetni profesor, ki se ni podpisal. Tisti pa, ki nam je Črna Gora bližja kakor ne-Jugoslovanom, bodo v knjigi brez dvoma našli klasičen opis domovine, ki je rodila enega najbolj znanih naših rojakov.

OD MESECA DO MESECA

Federacija jugoslovanskih gostinskih zbornic je imela svoj občni zbor, na katerem je bilo ugotovljeno, da so Jugoslovani popili lani 72 milijonov litrov piva, 74 milijonov litrov vina, 25 milijonov litrov slivovice in drugih likerjev in 40 milijonov litrov nealkoholnih pijač. Največ piva so popili v Srbiji (35 milijonov litrov), a največ vina na Hrvaškem (33 milijonov litrov). Največ slivovice so popili v Srbiji - 10 milijonov litrov. Okrog tri milijone dolarjev je bilo porabljenih za nabavo hladilnikov, strojev za izdelavo sladoleda, "Express" kave, kuhinjske opreme, itd.

Ceprav izgleda, da v tem pogledu ni pomanjkanja, mnogi ljudje se pritožujejo, da ni mogoče dobiti mineralne vode (Radenska voda), katere vsako leto izvažajo 1,200,000 litrov. En liter stane 50 din - v primeru z mlekom, ki stane v Sloveniji 32 din!

Nova pravila za kupovanje na kredit (HP), ki so stopila v veljavo začetkom tega leta in ki so imela namen omejiti preveliko zadolženost potrošnikov, so sedaj spravila v težave neke potrošnike ampak tudi proizvajalce, ker se je znižalo povpraševanje. Najbolj so v tem pogledu prizadeta podjetja, ki izdelujejo pohištvo in pisarniško opremo. Marsikateri narodni odbor si je premislil, da bi si nabavil novo opremo in marsikateri novoporočenec se sedaj zadovolji s posteljo, omaro, mizo in nekaj stoli - pa še to običajno kupi pod roko ali v starinarnicah, ker so se nekatera podjetja s pohištvom tako pogospodila, da nočejo prodajati posameznih kosov ampak samo cele garniture. To je sedaj vzrok, da so podjetja sklenila proučiti vprašanje serijske izdelave posameznih kosov.

Poslovne zveze, ki so nekake posredovalnice med poljedeljskimi proizvajalci in potrošniki odn. kupci, imajo težave s planiranjem proizvodnje. Od časa do časa pošljejo narodnim odborom in tovarnam, ki potrebujejo poljedeljske surovine, vprašalne pisme s prošnjo za podatke: "Koliko repe... koliko krompirja... itd.... boste potrebovali v dobi med ... itd.itd." Na podlagi dobjenih podatkov potem poslovne zveze svetujejo zadrugam in ostalim - t.j. bi svetovali, ako bi se narodnim odborom in tovarnam zdelo primerno odgovoriti...

Po uradnih podatkih se je industrijska proizvodnja v prvem polletju tega leta povečala za 12% v primeru s prvim polletjem lanskega leta. Po istih podatkih se ni znižala proizvodnja v nobeni industrijski veji, edino proizvodnja premoga je ostala na isti stopnji. Največje povečanje sta zabeležili tobačna (63% - zaradi povečanega izvo-

za) in elektroindustrija (24%). Tekstilna industrija je povečala svojo proizvodnjo za 9%, kožna in čevlarska za 13% in prehrambena industrija za 16%.

V Leskovcu so se sestali tekstilni strokovnjaki in ugotovili, da ima Jugoslavija 11,000.000 ovc in da je v tem pogledu na četrtem mestu v Evropi. Dober del ovc so "merimizirali", t.j. križali so jih z ovco tipa "Merino", ki daje volno odlične kvalitete. Strokovnjaki so ugotovili, da bi lahko povečali proizvodnjo volne za šest milijonov kilogramov na leto, t.j. za 2½ kg na ovco, ako bi vse ovce merimizirali. S tem bi zadovoljili vse jugoslovanske potrebe in ukinili uvoz.

Federacija jugoslovanskih obrtniških zbornic je imela svoj občni zbor v Ljubljani, na katerem je poročal predsednik Tone Fajfar, a v debati je govoril Edvard Kardelj. Kardelj je priznal, da je bila obrt zelo zanemarjena po vojni v korist industrializacije. Zavrnil je mišljenje, da je postalo obrtništvo nepotrebno zaradi razvoja industrije - ravno obratno: nove obrtne usluge so potrebne zaradi tega razvoja. Sicer pa bo Jugoslavija še precej dolgo potrebovala obrtništvo, ker je še daleč od tega, da bi postala industrijsko razvita, je rekel Kardelj. Gonjo proti obrtništvu in zmešano politiko v tem pogledu (recimo obdavčenje, ki je spravilo večino obrtnikov na boben in povzročilo pomanjkanje obrtniških uslug do take mere, da si človek ni mogel niti čevljev popraviti), je Kardelj razložil takole:

"Drug činitelj, ki stoji po mojem mišljenju v veliki meri na poti afirmaciji obrtniških zbornic, je baš ta negotovost, ta nedovoljna zrelost naših konceptov o socialistični preobrazbi obrtništva - z drugimi besedami povedano: negotovost konceptov, kar se tiče poti, ki naj bi jo ubrali pri ustvarjanju moderne mreže socialističnih gospodarskih organizacij na področju obrtništva." - Kot da bi bili Kardeljevi koncepti v drugih pogledih kaj bolj gotovi!

Tendenca za večjo povezanostjo med podobnimi podjetji se kaže v Bosni, kjer so rudniki, železarne, čevlarska in kožna podjetja, tobačne tovarne in druga podjetja formirala skupne posvetovalne organe, ki se pečajo s proučevanjem nabave surovin, tržnih pogojev, itd. To se je izkazalo za nujno, ker je vladala v tem pogledu prava anarhija med podjetji, ki so bila prisiljena konkurirati v lastno škodo in nato iskati finančne pomoči pri narodnih odborih in federaciji.

SEJMI IN VELESEJMI: V Kranju so imeli osmi gorenjski velesejem, ki je bil obenem prvi turistični sejem. Razstavljali so proizvode namenjene turizmu in gostinstvu ter fotografije turističnih krajev.

Drugi mednarodni sejem ribarstva se je vršil v Zadru.

Koncem avgusta se bo vršil v Ljubljani mednarodni velesejem za vino, na katerem bo zastopanih okrog 20 dežel.

Na VIII. Skopljanskem sejmu za industrijo, trgovino in obrt je razstavljalo okrog 200 podjetij z vseh koncev Jugoslavije.

V Celovcu se je vršil velesejem lesnih izdelkov, na katerem so bila zastopana številna slovenska in hrvaška podjetja.

Beograjski velesejem bo odprt 23. avgusta. To bo tudi uradno rojstvo beograjske televizijske postaje, ki bo oddajala poskusne programe za časa velesejma. Pripravljajo pa se tudi za skupni jugoslovanski televizijski program, ki ga bodo prenašale postaje v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani od septembra dalje.

SEMINARJI: Deveti mednarodni seminar za tuje slaviste se je vršil v Splitu in Zagrebu. Prisostvovalo mu je okrog 50 slavistov iz sedmih evropskih dežel.

Mednarodni mladinski seminar "Mladina in moderna umetnost" se je vršil v Dubrovniku. Mednarodna fotografska razstava "Človek in morje" pa se je vršila v Zadru.

UNESCO seminar "Univerza danes" se je vršil v Dubrovniku in prisostvovalo mu je večje stevilo tujih profesorjev in študentov.

Podrobno proučevanje materiala s VII. kongresa Zveze Komunistov se vrši po vseh republikah, kjer osnovne partijske organizacije in organizacije socialistične zveze organizirajo seminarje, letne šole, in večerne tečaje v ta namen. Večina teh sestankov je slabo obiskana in prireditelji se izgovarjajo, da je to zaradi počitniške sezone. Bolj intenzivno mislijo zato zagrabiti ljudi na jesen.

OBISKI: V prvi polovici 1958 je obiskalo Jugoslavijo 140.000 tujih turistov, 35% več kot lani ob istem času. Avstrijcev n.pr. je bilo 25.000 več kot lani.

Norveški predsednik vlade Gerhardsen bo uradno obiskal Jugoslavijo koncem septembra.

Danski predsednik vlade Hansen, ki je obenem danski zunanji minister, bo uradno obiskal Jugoslavijo 25. avgusta.

Delegacija Slovenske Ljudske Mladine je pod vodstvom tajnika centralnega komiteja, Staneta Kranjca, bivala 14 dni na Poljskem in obiskala Varšavo, Gdansk, Poznan, Krakow in Katowice. Na Poljskem je bila na počitnicah tudi skupina 110 jugoslovanskih tabornikov.

Na obisku v Jugoslaviji sta bili belgijska in grška vojna delegacija.

SPORAZUMI: Sporazum je bil podpisan o odškodnini za podržavljeno holandsko imovino v Jugoslaviji - 13 let po vojni. Poznano je, da poskuša Jugoslavija dobiti posojilo v Holandiji in Belgiji in da ima za to malo izgleda, dokler ne poravnava zastarelih obveznosti.

Podoben sporazum je bil podpisan s Francijo, na podlagi katerega bo Jugoslavija plačala 12 milijonov dolarjev v 17 letih. Poleg tega so tudi sklenili likvidirati dolgove, ki jih je imela napram Franciji še stara Srbija in predvojna Jugoslavija v iznosu 170 milijonov dolarjev (sic!). Francija je sedaj pristala na poravnavo teh dolgov za - 10 milijonov dolarjev (!) v 13 letih.

Pripomnim naj, da je povojna Jugoslavija prejela milijonske zneske od Nemčije in drugih nemških satelitov kot reparacije, ki pa so vsi izginili v nenasitnem žrelu industrializacije. Sedaj se je položaj zasukal - Jugoslavija bo morala garati, da odplača svoje dolgove, zlasti one, ki jih je sedanjí režim napravil z brezglavim podržavljenjem tuje imovine. Od kod bo režim dobil denar v to svrhu? Iz tekoče proizvodnje? Verjetneje iz posojil, ki mu jih bodo zopet dale tuje države - toda tepot nič več na Vzhodu, ampak na Zahodu. A to pomeni, da se Jugoslavija verjetno ne bo nikdar več mogla vezati v katerem koli pogledu na "socialistične sobrate."

Ameriška trgovinska delegacija se te dni mudi v Jugoslaviji, obiskuje razna podjetja in proučuje možnost povečanja trgovine z Združenimi Državami. Obiskala bo tudi beograjski in zagrebški velesejem.

Medtem sta dva aluminijaska kombinata, eden v Sloveniji, sklenila neposreden sporazum z neko francosko tvrdko za povečanje njunih obratov, kar bo povečalo proizvodnje glinice od 45.000 na 140.000 ton na leto.

DIPLOMATSKA SLUŽBA: Milorad Milatović, dosedanji veleposlanik na Poljskem, je postal veleposlanik v Kanadi. - Rato Dugonjić, opolnomočeni veleposlanik v sekretariatu za zunanje zadeve, je postal novi veleposlanik na Poljskem. - Dušan Kveder, bivši veleposlanik v Zahodni Nemčiji do preloma odnošajev, je postal veleposlanik v Indiji. Dosedanji veleposlanik Bogdan Crnobrnja je postal pomočnik sekretarja za zunanje zadeve Koče Popovića.

RAZNO: Jugoslovanski ABRO-TRANSPORT je lani prevozil 36.500 potnikov, 4.000 več kot leta 1956. - 25.500 jih je potovalo v notranjosti dežele in 11.000 na mednarodnih linijah. - Letalska vožnja med Ljubljano in Beogradom traja 2 uri 10 minut in stane 3.600 dinarjev (2 angl. funta po prosti cennitvi).

IVAN STANIĆ

M O R A

(Pravljica)

Ivan Pavlov, predsednik Vsenarodnega kongresa, se je zadovoljno smehljal, ko je ogledoval svojo rdečelično, obilno postavo v ogledalu udobno opremljene sobe v New Niagara. Polnoč je že davno minila in odpravljaj se je k zasluženemu počitku. Z majhnim naporom je položil svoje težko telo, oblečeno v raznobarno pidžamo, na mehko, udobno hotelsko posteljo. Na hrbtu ležeč in s cigareto v ustih je nato s ponosom premišljeval dogodke preteklih let.

Ivan Pavlov je imel dovolj razlogov biti ponosen. Pred petnajstim leti je, kot tisoči njegovih sonarodnjakov, zapustil domovino, bežeč pred navalom komunistov. Med vojno se je proslavil z borbo proti komunistom in proti okupatorjem, a po prihodu v emigracijo se je po težkih letih življenja v taboriščih in raznih ponižanj znašel v Ameriki. Kot mnogim drugim emigrantom, je tudi njemu z delom, okretnostjo in prirodno bistrostjo uspelo v kratkem času prihraniti znatno vsoto denarja, kupiti hišo in avto in slednjič je celo uspel, da je dobil iz domovine ženo in otroke. Vse to pa mu ni preprečevalo dela za "skupno stvar". Ostal je spoštovan nacionalist, monarhist in prepričan protikomunist. To delo za "skupno stvar" ga je kmalu privedlo na čelo ene največjih emigrantskih organizacij, in kot rezultat vsega tega se je vršil prvi Vsenarodni kongres v svobodnem svetu.

Kongres je bil brez dvoma uspešen. Poleg ogromne množice emigrantov in izseljencev so bili prisotni tudi ugledni domačini in celo senator. Namen kongresa je bil ostvariti reprezentativno vsenarodno predstavništvo, ki naj bi nato zedinilo celokupno emigracijo v borbi za osvoboditev domovine izpod komunističnega jarma. Delegati iz raznih krajev Amerike in Kanade so prispeli s svojimi ženami in otroci. Obnovila so se stara prijateljstva in ustvarjala nova. Primerjali so se zaslužki, kdo ima hišo, koliko otrok ima, kakšen avto, in obujali so se spomini na borbe in težave življenja pod okupacijo, ter nato v prvih dneh emigracije. Čeprav je bil posel, ki si ga je zadal kongres, obilen, se vendar ni pozabilo tudi na zabavo delegatov in njihovih družin. Jedače in pijače je bilo na pretek, prirejena je bila uspešna tombola, pevci in pevke so prepevali narodne pesmi.

Sam kongres je zasedal v ogromni dvorani Mestne zbornice, ki je bila napolnjena z delegati in njihovimi družinami. Na odru je sedela uprava kongresa s tujimi gosti. Vrstili so se govorniki, burno pozdravljani od delegatov. Spominjalo se je na krvave, petvekovne borbe, navduševalo se nad tisočletno kulturo in nazdravljalo kralju. S kongresa so bile poslane pozdravne brzozjavke in resolucije uglednim javnim delavcem in vplivnim tujcem. Govor Ivana Pavlova, kot se je zdaj s ponosom spominjal, je bil najburneje pozdravljen od delegatov. Pavlov je, kot mnogi drugi, govoril o trpeči domovini in mučeniškem narodu, ki se krči pod težo krvave, nenarodne, tuje diktature. O narodu, na križ razpetemu, ki upira svoje oči v zveste sinove v emigraciji, od katerih pričakuje osvobojenje... O narodu ki roti emigracijo, da složno, s skupnimi močmi, žrtvujoč vse, pozove ves svet v borbo za svobodo. Povdaril je, da je današnji kongres prvi korak k temu cilju, korak, ki bo narodu zatrdil, da svoboda ni več daleč. Nato se je nazdravljalo kralju in predsedniku Eisenhowerju, igrala se je narodna in ameriška himna, in na koncu so vsi prisotni združeno in s solzami v očeh zapeli svojo gorsko himno... To je bilo na zadnji dan kongresa, sledila je svečana skupna večerja, ples in volitev kraljice kongresa.

Priznati je treba, je zaključil Ivan Pavlov, da je bil kongres nadvse uspešen. Ugasnil je cigareto, zaprl oči in se vtopil v kraljevstvo sanj. Na licih mu je še igral nasmeh človeka, ki je zadovoljen sam s seboj. Kmalu se je iz njegove sobe začulo enakomerno smrčanje... Sanjal je, seveda, o kongresu...

...Dvorana je bila polna, okrašena z zastavami in slikami narodnih junakov, kralja in predsednika Eisenhowerja; gesla so visela po stenah... Govorniki so se vrstili: tiranija, svoboda, mučeniški narod, borba, okovi, sloga... ploskanje, slava jim... živel. Naenkrat se na odru

pojavi ameriški general, obdan z grupo višjih in nižjih častnikov. Ivan Pavlov je vstal in se rokoval z generalom, ki je bil podoben Eisenhowerju... Zahvalil se je visokemu gostu za obisk in pozval delegate, da ga poslušajo.

"Ameriški narod", je spregovoril general, "razume vaše želje in je v srcu z vami. Ameriški narod hoče pomagati vam in vašemu narodu, da mu vrne svobodo in vam omogoči povratek v ljubljeno domovino. Danes, po petnajstih letih se bo izpolnila vaša želja in ameriški narod vam bo pomagal v borbi za svobodo vašega naroda."

Ko je potihnil burni aplavz, je general nadaljeval: "Veseli me borben duh, ki sem ga tudi pričakoval od sinov vašega hrabrega naroda. Ameriška vlada vam daje na razpolago najmodernejše orožje. Avijoni so že na letališčih in v teku noči vas bodo prepeljali v vašo domovino, kjer vas vaš narod čaka z odprtimi rokami, da se z vami vred ramo obrami osvobodi krvave tiranije. Da ne bi izgubljali dragocenega časa, predlagam, da takoj odidemo na letališče, da se ukrcate v letala, v katerih se nahaja potrebna oprema in orožje in da poletite v naročje svojih mučenih bratov..."

V dvorani je zavladovala grobna tišina. Vse oči so bile uprte v Ivana Pavlova, ki se je z naporom dvignil. Gledal je levo in desno in njegov pogled se je zadržal na Marku Kostovu, članu uprave kongresa, enem od najnovejših beguncev, ki je pobegnil iz domovine pred manj kot dvema letoma in nato s pomočjo organizacije prispel v Ameriko. Kostov je imel okrog trideset let. Med vojno, pod okupacijo, je dovršil srednjo šolo, po vojni pa je diplomiral na tehniški fakulteti. Kot inženir je dobil v Ameriki lepo zaposlenje, oženil se je, kupil hišo in imel pred seboj lepo bodočnost. Kostov se je skušal umakniti pogledu Ivana Pavlova. Nervozno je gladil lase in si popravljaval kravato, mečkal robec v roki in zdelo se mu je, da vsa dvorana gleda vanj. Ko je videl, da ne more več vzdržati, se je počasi dvignil in gledajoč srepo predse je zamrmral: "Jaz... jaz... brat Ivan, ne morem... pobegnil sem iz tiste preklete zemlje... oženjen sem... moja žena pričakuje otroka... dobro službo imam... misliti moram na bodočnost... hiša še ni plačana...", potem se je nenadoma zravnil in zaklical: "Jaz bi šel, Ivan, rad bi šel, ali, zdaj reš ne morem, ne še zdaj... kasneje pa, ako bom potreben, lahko računate name..." in sesedel se je na svoj stol.

V dvorani tišina. Pogled Ivana Pavlova je prešel na drugega člana uprave, Jovana Milanova. "Tudi jaz, kot brat Marko, ne morem", je dejal Milanov, "imam dober biznis, pa nimam koga, da bi mu ga izročil. Jaz bom, brat Ivan, kasneje..." in potem, kot da bi se nenadno spomnil, se mu je obraz raztegnil v nasmeh: "Jaz bom tukaj bolj koristil naši stvari, brat Ivan... poznam senatorje... pisal bom... vršil propagando... več bom koristil tukaj..."

Ivanu Pavlovu je pogled plaval od enega do drugega: "Imam dober biznis... hiše še nisem plačal... jaz bom itak tukaj ostal... bom... bom... kasneje... kasneje..."

Naenkrat je vsa dvorana zaklicala: "Kaj pa ti, brat Ivan?" Ivan je presenečeno pogledal na vse strani: "Jaz... bratje... jaz sem star... jaz sem žrtvoval vse za kralja in domovino... jaz... jaz... moj biznis... moja žena je šele pravkar prišla iz domovine..." Glas mu je drhtel ko je tako govoril.

Nasmeh na obrazu ameriškega generala se je vse bolj in bolj širil. Dvorana se je počasi in neopazno praznila in postajala vse temnejša. Lik generala je bledel, njegovo spremstvo se je razblinjalo in odnekod se je začul glasen smeh, vse glasnejši in glasnejši, ter odmeval po prazni dvorani...

Ivan Pavlov se je prebudil. Z drhtečo roko je prižgal luč in sedel na kraj postelje, z rokavom pisane pidžame si je brisal debele potne kaplje na čelu. Tako je sedel na postelji ter strmел predse... v strašne sanje... in iz kotov oči so mu pričele teči solze... nato si je zakopal obraz v dlani in se bridko razjokal...

S. Lebarič.